

Děti v éře AI

Jak děti myslí, cítí a učí se s umělou inteligencí

Mgr. Vojtěch Dvořák, Ph.D.
Katedra mediálních studií a žurnalistiky, FSS, MUNI
16. 5. 2025

EUKO - EU Kids Online

- Výzkumná síť zaměřená na porozumění **příležitostem, rizikům a bezpečnosti** dětí v **online** prostředí napříč **Evropou**
- Tematické studie včetně toho, **jak děti** ve věku 13-17 let **používají** nástroje **generativní AI**, jako jsou chatboty a generátory obrazů nebo videí
- Cílem je zachytit **perspektivy dětí** a **informovat** politiky a **odborníky** z praxe

Používané AI nástroje

- **Neplacené verze**, placené pouze, pokud předplácí rodiče
- Primárně **ChatGPT** pro dostupnost, jednoduchost
- **Gemini** – pro někoho může dávat srozumitelnější odpovědi
- CoPilot
- Perplexity
- DALL-E

Způsoby a účely používání AI

- Primárně škola a vzdělávání
 - Domácí úkoly, eseje, testy – výsledný produkt sami doplňují
 - Personalizované vzdělávání – AI dokáže lépe a srozumitelněji vysvětlit učivo a oproti učitelům nemá časové omezení
 - Velké rozdíly mezi jednotlivými dětmi a svědomitostí
- Chatování: zábava, koníčky, pocity, nálady, sport, recept
 - Není prostředkem, ale předmětem komunikace s vrstevníky
- Experimentování
 - Někteří zkoušejí, kde má AI (etické) hranice

Mediace a pravidla

- Děti se s AI **učí** především **sami**, částečně pak ve škole díky vedení učitelů, a naopak někteří mají zkušenost s tím, že sami **pomohli jiným** AI používat (vrstevníci, **prarodiče**)
- Ve škole intuitivně **vnímají nepsaná pravidla**, což může vyvolávat nejasnosti a **zmatení**; **chybí** jim jasně daná **pravidla**: co je dovoleno, co ne, co je v pořádku, co už je podvádění
- Ocenily by **kompetentní osobu**, která by jim **zkušenosti** a **vědomosti**, jak s AI pracovat předala, zároveň by uvítaly i samostatný **předmět** na AI

Vztahy

- **Rozlišují** mezi člověkem a chatbotem, **nesdílejí osobní pocity** jako s lidmi, i když si někteří myslí, že je AI umí pochopit
- AI **chápu** spíše jako **robota**, program nebo další **aplikaci** v mobilním telefonu, který jim dává prostor pro **konverzaci**
- Někteří jsou **obezřetní**, jiní plně **důvěřují**

AI gramotnost

- Nemají příliš velké **povědomí** o tom, jak GenAI **funguje**, považují to spíše za **rozšířený vyhledávač**, a tak to i ostatním vysvětlují
- Existují **velké rozdíly** mezi jednotlivými dětmi: některé berou informace od AI jako **pevně dané, kvalitní a spolehlivé**, jiné jsou už **zvyklé** vše automaticky **ověřovat**
- Některé děti mají solidní **schopnost** rozeznávat **generovaný obsah** od **lidské tvorby**, ale vyžaduje to značné **úsilí** a **smysl pro detail**
- **Neorientují** se problematice **práv, vlastnictví, ochraně osobních údajů** a **kontroly** nad AI

Naděje a obavy

- Život bez AI si stále **dokáže představit**, absence AI by pro ně **nebyla dramatická, ale** raději by o ni nepřišli
- **Tuší**, že AI **ovlivní** pracovní trh a jejich **kariéru**, nemají však jasnou představu *jak konkrétně*
- Převládá **optimismus, důvěra** a **zvědavost** vůči AI, naopak zatím nezaznamenáváme velké obavy z možných „apokalyptických scénářů“

Možná řešení

- Více soustředěné a komplexní **výuky** o **AI** kompetentními osobami
- **Vymezení zodpovědnosti** za případné chyby a negativní důsledky
- Jasně **stanovená** a **odůvodněná pravidla** pro využívání AI ve škole, případná **regulace**, která by bránila ostatním spolužákům podvádět

Jak na tuto dobu budou zpětně dívat nové generace?

- „**To byl jen začátek.**“
Budou ji vnímat jako **přechodové období**, kdy se AI stala součástí běžného života, ale ještě nebyla plně integrována ani pochopena
- „**Nechápali jsme, co držíme v rukou.**“
Dnešní doba bude vnímána jako **naivní či nedomyšlená**, kdy jsme AI používali bez dostatečného porozumění dopadům (na vzdělávání, soukromí, práci)
- „**Pravidla chyběla, a tak si je museli vytvářet sami.**“
Dnešní mládež bude brána jako ta, která **žila v chaosu normativního vakua** – bez jasných pravidel, co je v používání AI etické, povolené nebo bezpečné
- „**Byli jsme pokusná generace.**“
Generace vyrůstající teď bude vnímána jako „**testovací vzorek**“ pro nová pravidla **soužití s AI**
- „**Zahájení velké automatizace učení**“
Budou to vnímat jako začátek přechodu od klasické výuky k **personalizovanému, AI-podporovanému vzdělávání**. bez precedentů

Témata pro diskuzní skupiny

Otázka 1: Jaká pravidla pro používání AI školy skutečně potřebují?

Děti se cítí nejisté, protože zatím nejsou jasná pravidla pro používání AI ve školách. Někde je AI zakázaná, jinde se toleruje, ale nikdo zcela neví, co je „správné“. Jaká pravidla by byla férová, srozumitelná a funkční nejenom pro školy, ale hlavně pro jejich žáky – a mají je určovat učitelé, žáci, stát, nebo někdo úplně jiný?

Otázka 2: Jak děti učit používat AI tak, aby jim pomáhala myslet – ne aby myslela za ně?

AI může být skvělý nástroj pro učení, tvoření i objevování, ale jen pokud ji děti používají vědomě a kriticky. Jak je vést k tomu, aby si ověřovaly informace, nepřijímaly odpovědi nekriticky, chápaly, jak AI funguje – a zároveň byly opatrné ve sdílení osobních údajů? Co všechno by měly umět, aby je AI opravdu podporovala, a kdo je to má naučit?